

RETURASFALT MED STENKOLSTJÄRA

- Kort arbetsmiljöinformation -

Denna skrift vänder sig i första hand till den som arbetar med eller på annat sätt kommer i kontakt med returafalt (återvinning av gammal asfalt).

*För den som önskar ytterligare information
se Referensdokument*

Innehållsförteckning

Frågeställningar		
	▪ Varför luktar returafalt annorlunda?	4
	▪ Var träffar man på stenkoltjära?	5
	▪ Vad är stenkoltjära?	6
	▪ Vad är PAH?	7
	▪ Finns PAH även på andra ställen?	8
	▪ Vad visar arbetsplatsmätningar av PAH?	9
Vad man bör tänka på vid arbete med returafalt?		
	▪ Bortgrävning av beläggning	10
	▪ Fräsning	11
	▪ Krossning och siktning	12
	▪ Blandning i asfaltverk	13
	▪ Utläggning	14
Ökar arbetsmiljöriskerna när returafalt innehåller stenkoltjära?		15
Referensdokument		

Varför luktar returafalt annorlunda?

Returasfalt som innehåller stenkolstjära har en mycket karakteristisk lukt, som slår igenom även vid låga halter.

Det kan även lukta unket, ”som i gamla källare”

Lukten kommer i detta fallet från bakteriers och svampars nedbrytning av organiskt material, ungefär som i matjord.

Båda dofterna kan individuellt upplevas obehagliga.

Var träffar man på stenkolsjärä?

Stenkolsjärä förekommer oftast i gamla makadamlager i belägningens underkant. Den kan även förekomma i andra typer av beläggningslager utförda fram till mitten av 1970-talet.

Efter 1975 har stenkolsjärä inte använts för vägbeläggningsändamål.

Vad är stenkoltjärä?

Stenkoltjärä bildas vid förgasning av stenkolt vid hög temperatur.

Efter destillation och blandning fick man fram bindemedel med goda vägtekniska egenskaper.

Stenkoltjärä är cancerklassat, eftersom den innehåller stora mängder PAH, där vissa är klassificerade som cancerframkallande.

Man ska inte förväxla "vägtjärä" med dagens bitumen, som är en helt annan produkt. Vägfolk kan ibland vara lite slarviga med begreppen.

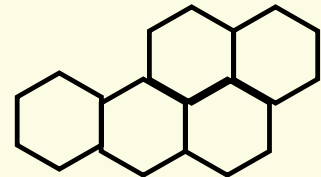
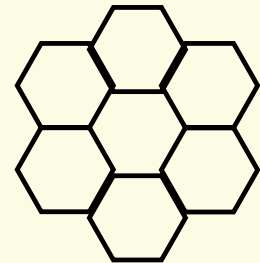
Förväxla inte heller med "träjtjärä" som man stryker båtar och brygger med.

Vad är PAH?

PAH står för Polycykliska Aromatiska Kolväten (*eng. Polycyclic Aromatic Hydrocarbons*) och bildas bl a vid förbränning av kol, olja och ved.

Det finns ett stort antal olika polycykliska aromatiska kolväten men av praktiska skäl undersöks 16 stycken som är av särskilt intresse.

*Dessa kallas 16PAH och deras förekomst brukar summeras och anges i ppm (*eng. parts per million, milliondelar*) eller mg/kg. 7 av de 16 är klassificerade som cancerframkallande.*

Finns PAH även på andra ställen?

PAH finns överallt i vår omgivning.

t ex

- *i vissa livsmedel, t ex i rökt mat och matolja (i mycket låga halter!)*
- *i förhöjda halter vid hård stekning av kött och korv, t ex vid grillning*
- *vid koks- och koleldade energianläggningar, aluminiumsmältverk och stålverk och vid impregneringsanläggningar*
- *i bildäck och därmed i avnött gummi*
- *i bitumen i liten mängd*

Vad visar arbetsplatsmätningar av PAH?

Utförda mätningar under arbete med stenkolstjärahaltig returafalt har visat på mycket låga nivåer av 16PAH.

I Sverige finns inget av myndighet fastställt hygieniskt gränsvärde för totalhalt av 16PAH. Ett av ämnena, Benso(a)pyren, får istället representera helheten. Gränsvärdet för detta är 0,02 mg/m³ luft. Värden uppmätta vid arbetsplatser ligger 10-100 gånger lägre.

Bortgrävning av beläggning

Vad man bör tänka på vid arbete med returafalt innehållande stenkolsstjära

Innebär normalt inga ändrade arbetarskydds-rutiner, men följande åtgärder motverkar eventuella obehag.

Maskiner med tät hytt, övertryck och filter som avskiljer både damm och gaser.

Andningsskydd i beredskap om någon känner obehag av lukten från stenkolsstjäran eller "källarlukten" i särskilt utsatta lägen (gropar, slutna utrymmen, maskiner och fordon utan tät hytt). Skyddet ska ha dammfilter P3 och kolfilter A och kan gärna vara fläktmatat för att underlätta andningen.

Fräsning

Vad man bör tänka på vid arbete med returafalt innehållande stenkolstjära

Vid bortfräsning av vägbeläggning kommer man normalt inte ner i lager som kan innehålla stenkolstjära. I sådana fall kan följande åtgärder motverka eventuella obehag.

Andningsskydd i beredskap om någon känner obehag av lukten från stenkolstjäran eller "källarlukten" i särskilt utsatta lägen (maskiner och fordon utan tät hytt). Skyddet ska ha dammfilter P3 och kolfilter A och kan gärna vara fläktmatat för att underlätta andningen.

Krossning och siktning

Vad man bör tänka på vid arbete med returafalt innehållande stenkolstjära

Samma regler gäller som vid övrig krossverksamhet men följande åtgärder motverkar eventuella obehag.

Andningsskydd i beredskap om någon känner obehag av lukten från stenkolstjäran eller "källarlukten" i särskilt utsatta lägen (maskiner och fordon utan tät hytt). Skyddet ska ha dammfilter P3 och kolfilter A och kan gärna vara fläktmatat för att underlätta andningen.

Blandning i asfaltverk

Vad man bör tänka på vid arbete med returafalt innehållande stenkolstjära

Samma regler gäller som vid övrig blandningsverksamhet men följande åtgärder motverkar eventuella obehag.

Andningsskydd i beredskap om någon känner obehag av lukten från stenkolstjäran eller "källarlukten" i särskilt utsatta lägen (maskiner och fordon utan tät hytt). Skyddet ska ha dammfilter P3 och kolfilter A och kan gärna vara fläktmatat för att underlätta andningen.

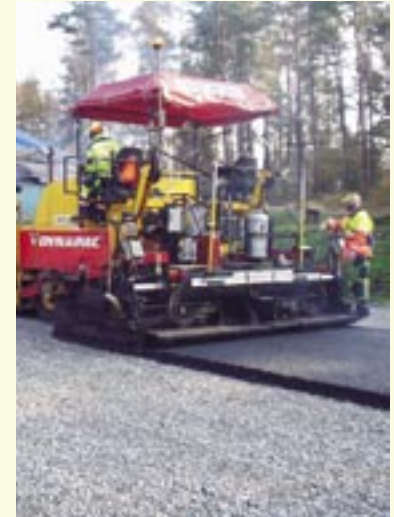
Utläggning

Vad man bör tänka på vid arbete med returafalt innehållande stenkolstjära

Samma regler gäller som vid övrig utläggningsverksamhet men följande åtgärder motverkar eventuella obehag.

Andningsskydd i beredskap om någon känner obehag av lukten från stenkolstjäran eller "källarlukten" i särskilt utsatta lägen (maskiner och fordon utan tät hytt). Skyddet ska ha dammfilter P3 och kolfilter A och kan gärna vara fläktmatat för att underlätta andningen.

Ökar arbetsmiljöriskerna när returafalt innehåller stenkolsstjära?

Arbetsmiljömätningar och -utredningar har inte kunnat påvisa någon ökad risk jämfört med arbete med asfaltmassa utan stenkolsstjära.

Däremot märks lukten. Beroende på individen kan den upplevas som obehaglig eller besvärande.

Referensdokument

- Återvinning av asfalt - Bygghälsan 1986
- Arbetsmiljö vid arbete med returafalt - Previa/SBUF 2002
- Återvinning av asfaltmassor innehållande stenkolstjära - NCC/SBUF 2003

Informationen framtagen gemensamt av NCC, PEAB, SKANSKA och Previa i samband med ett projekt samfinansierat genom SBUF (Byggbranschens Utvecklingsfond) - september 2004